

Л. М. Буніна, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

**ФОРМУВАННЯ В МОЛОДИХ СІМЕЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ
В ПІВНІЧНІЙ ІРЛАНДІЇ**

Буніна Л. М.

Формування в молодих сімей педагогічної культури засобами соціально-педагогічної підтримки в Північній Ірландії

У статті розглядається досвід соціально-педагогічної роботи з молодими сім'ями в Північній Ірландії, аналізуються конкретні проекти та програми, які спрямовані на розв'язання проблеми щодо формування педагогічної культури, підтримки та освіти батьків з питань виховання та розвитку дитини. У Північній Ірландії формується державна політика, створюються громадські організації, розробляються спеціальні програми, курси, які спрямовано на роботу з батьками та їх підтримку в рамках громади з метою забезпечення повноцінного та гармонійного розвитку дитини.

Ключові слова: педагогічна культура, соціально-педагогічна підтримка, молода сім'я, соціально-педагогічні програми.

Бунина Л. Н.

Формирование у молодых семей педагогической культуры методами социально-педагогической поддержки в Северной Ирландии

В статье рассматривается опыт социально-педагогической работы с молодыми семьями в Северной Ирландии, анализируются конкретные проекты и программы, которые направлены на решение проблемы педагогической культуры, поддержки и просвещения родителей по вопросам воспитания и развития ребенка. В Северной Ирландии формируется государственная политика, создаются общественные организации, разрабатываются специальные программы и курсы, направленные на работу с родителями и их поддержку в рамках сообщества с целью обеспечения полноценного и гармоничного развития ребенка.

Ключевые слова: педагогическая культура, социально-педагогическая поддержка, молодая семья, социально-педагогические программы.

За сучасної економічної й політичної ситуації в Україні інститут сім'ї зазнає серйозних матеріальних та морально-психологічних труднощів і

випробувань. Прогресивні зміни, що відбуваються сьогодні в суспільстві, з одного боку, сприяють саморозкриттю, самовизначенню й самоствердженню людини, з іншого – виявляють негативні тенденції в стосунках між людьми, у тому числі між членами родини, в основі яких – недостатньо сформований рівень культури батьків щодо виконання ними батьківських функцій та обов'язків.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті зазначається, що освіта підпорядкована формуванню системи національних інтересів як головних пріоритетів світоглядної культури особистості, і разом з тим вона сприяє оволодінню багатствами світової культури, вихованню поваги до народів світу [1].

На особливу увагу щодо концепції усвідомленого батьківства, практики соціально-педагогічної підтримки молодих сімей заслуговує вивчення досвіду Північної Ірландії. У цій країні за досить короткий строк склалася, існує й розвивається сформована система підтримки сім'ї та функціонують спеціально розроблені проекти й програми, спрямовані на підвищення педагогічної культури й освіти батьків, формування навичок усвідомленого батьківства.

Вивчення досвіду Північної Ірландії з питань соціально-педагогічної підтримки молоді сім'ї, діяльності громадських організацій і визначення шляхів практичної реалізації цього досвіду може значно збагатити сучасну українську педагогічну науку й практику за умови врахування національних та культурних особливостей нашої країни.

Дослідженню проблем становлення та розвитку сім'ї, батьківства, педагогічної культури батьків, а також просвітницької роботи з батьками, зокрема з молодими сім'ями, присвятили свої роботи Т.Алексєєнко, О.Безпалько, І.Гребенніков, О.Докукіна, З.Зайцева, І.Зверєва, А.Капська, І.Кон, О.Кононко, В.Кравець, Г.Лактіонова, Л.Міщик, Р.Овчарова, В.Постовий, І.Трубавіна, Т.Шеляг та ін.

Теоретико-методологічні аспекти дослідження сім'ї та батьківства висвітлили у своїх публікаціях зарубіжні педагоги та соціологи: С.Гудман

(S.Goodman), Л.Давідофф (L.Davidoff), К.Кволс (C.Qualls), Дж.Келлі (J.Kelly), Р.Кемпбелл (R.Campbell), Л.Поллок (L.Pollok), М.Янг (M.Young) та ін.

У Північній Ірландії проблемам сім'ї, виховання, взаємин батьків та дітей, становлення батьківства, формування усвідомленого батьківства присвятили свої роботи С.Барден (S.Barden), М.Девід (M.David), Л.Кінг (L.King), А.Кларк (A.Clark), С.МакАтір (S.McAteer), С.Ніколс (S.Nicols), Д.Уайтбред (D.Whitebread), М.Хілл (M.Hill), С.Хампріс (T.Humphries) та ін.

Мета даної статті – описати основні напрями, форми й методи формування педагогічної культури та навичок усвідомленого батьківства в молодих сімей засобами соціально-педагогічної підтримки в Північній Ірландії, висвітлити практичний досвід соціально-педагогічної підтримки молодих сімей у країні.

Беручи до уваги сучасні тенденції в суспільстві, пов'язані з підвищенням престижу сім'ї й ролі сімейного виховання, яке вирішальним чином впливає на формування особистості, головним стає активне залучення батьків до освітньо-виховного процесу. Саме батьки відповідають за успішний фізичний, психічний, емоційний і соціальний розвиток дитини. У науковій літературі не існує розбіжностей у визначенні репродуктивної функції як провідної й специфічної для сім'ї.

При значному науковому інтересі до розвитку дітей у сім'ї самим батькам приділяється набагато менше уваги. У наукових дослідженнях термін „батьківство” використовувався рідко, лише кілька робіт було спеціально присвячено батьківству й батьківським ролям. Однак, на думку багатьох дослідників цієї проблеми, батьківство слід розглядати як процес забезпечення батьками необхідних умов для повноцінного розвитку, виховання й навчання дітей, як важливий стан і значну соціально-психологічну функцію кожної людини.

Проведений теоретичний аналіз дозволяє нам розглядати підготовку батьків до усвідомленого батьківства як процес, який містить у собі: засвоєння знань і навичок з догляду за дітьми та їх виховання; набуття знань про

нормальний розвиток дитини; створення таких умов, за яких фізіологічні, емоційні й інтелектуальні потреби дитини будуть задовольнятися достатньою мірою й на необхідному якісному рівні.

Серед північноірландських науковців, які досліджують проблеми сім'ї, існують різні точки зору на проблему виховання й формування особистості дитини. Так, група вчених, яка є прихильниками соціоцентричної теорії (С.Барден (S.Barden), А.Джемісон (A.Jamieson), А.Кларк (A.Clark), М.Хілл (M.Hill) та ін.), стверджує, що формування особистості здійснюється як у результаті цілеспрямованого виховання в сім'ї, так і під впливом соціального середовища й стихійних чинників. Домінує ідея про рівноправний вплив усіх виховних сил суспільства, який розглядається як спільна діяльність різноманітних соціальних інститутів у галузі виховання. Але багато вчених (М.Девід (M.David), Я.Максвелл (I.Maxwell), С.МакАтір (S.McAteer), та ін.) відстоюють позицію суто сімейного виховання (family upbringing). На їх думку, корені розвитку особистості дитини лежать тільки в сімейному вихованні, оскільки в Північній Ірландії протягом багатомісячної історії саме сім'я була й залишається основним компонентом системи соціального формування особистості. У зв'язку з цим сім'я розглядається не тільки як осередок суспільства, але і як головний чинник реалізації природних задатків і здібностей особистості, прилучення її до культурних традицій, релігійних цінностей країни [2, с. 15]. Північноірландські представники соціальних досліджень дитинства, формування навичок батьківства та сімейних стосунків (Л.Кінг (L.King), С.Ніколс (S.Nicols), Д.Уайтбрід (D.Whitebread), С.Хампріс (T.Humphries) та ін.) однакові в тому, що усвідомлене батьківство (positive parenting) як якісна характеристика діяльності кожного з батьків щодо виховання й навчання дітей відображає ступінь готовності батьків як вихователів. Батьки сприяють комплексному задоволенню потреб, повноцінному розвитку особистості, її здібностей і подальшій успішній соціалізації. Необхідною умовою повноцінного виховання та розвитку дитини в Північній Ірландії є відповідна повага до потреб та прав дитини, які є основою

для розробки соціально-педагогічних програм з формування навичок усвідомленого батьківства та діяльності соціальних служб.

Північноірландська родина є багатофункціональною соціальною одиницею. Це зумовлено, перш за все, історичними умовами, культурними та релігійними традиціями. Основна мета сімейного виховання полягає в гармонійному розвитку дитини, підготовці її до життя й праці. Зміст сімейного виховання охоплює також фізичний та інтелектуальний розвиток дитини, передачу їй практичних умінь і навичок, формування активної життєвої позиції, підготовку до сімейного життя й батьківства, засвоєння моральних цінностей, культурних особливостей та релігійних традицій країни (заборона абортів, розлучень, батьківський дозвіл на шлюб і т. ін.).

У Північній Ірландії цілеспрямовано формують педагогічну культуру батьків шляхом розробки й упровадження соціально-педагогічних програм. Ці програми націлені на те, щоб забезпечити потреби сучасної молоді сім'ї, використовуючи науковий підхід у вихованні й навчанні. Відмінною особливістю є те, що практично всі програми, які діють на території країни, не є державними. Вони, як правило, розробляються громадськими організаціями, і держава делегує всі повноваження цим організаціям щодо впровадження програм. Провідними засобами соціально-педагогічної підтримки сім'ї в Північній Ірландії є діяльність соціальних служб підтримки сім'ї та дітей раннього віку, громадських організацій та ініціатива громад [3].

Велику роль у поширенні та практичному впровадженні засад усвідомленого батьківства в Північній Ірландії, на відміну від інших європейських країн, відіграють територіальні громади. Виховний потенціал громади складається з сукупності можливостей дошкільних закладів, шкіл, дитячих поліклінік, спеціалізованих служб для сім'ї, батьківських асоціацій, неурядових організацій та громадських об'єднань. Громадські ініціативи поєднуються із зусиллями освітян, науковців, представників благодійних фондів і релігійних конфесій, громад. Особлива увага приділяється проблемам навчання, охорони здоров'я, організації харчування, догляду за дітьми віком від

народження до трьох років і психосоціального розвитку дитини на основі формування в батьків навичок усвідомленого батьківства.

Методи, за допомогою яких навчають батьків у просвітницьких програмах, ураховують особливості підготовки й освіченості батьків, матеріальну базу, вік дитини. Просвіта й підтримка молоді сім'ї визнана необхідністю й здійснюється на всіх рівнях суспільства, що пояснюється значимістю проблеми розвитку дитини раннього віку [4].

Підготовка молодих сімей до усвідомленого батьківства в Північній Ірландії здійснюється в основному за програмами, у яких відображаються такі напрями соціально-педагогічної роботи: підготовка молодих сімей до виконання батьківських функцій; допомога батькам у вихованні та навчанні дітей. Просвіта батьків містить широке коло знань, необхідних для гармонійного розвитку дитини (педагогічні, психологічні, медичні, правові та ін.) і здійснюється з урахуванням культурних традицій, потреб дітей, що визначає зміст просвітницьких послуг батькам нарівні з вимогами Конвенції про права дитини.

Таким чином, у Північній Ірландії для реалізації основних напрямів підготовки молодих батьків до батьківства, формування відповідних навичок передбачаються різноманітні засоби соціально-педагогічної допомоги: діяльність спеціалізованих служб підтримки молодих сімей та дітей раннього віку, робота громадських організацій, упровадження ініціатив громад. Засоби соціально-педагогічної підтримки молодих сімей спрямовані на підвищення педагогічної культури та рівня свідомості батьків щодо питань розвитку дитини в різних сферах (фізичній, емоційній, когнітивній, соціальній), усвідомлення їх важливої ролі в житті дитини.

Перспективи подальшого розвитку цього дослідження направлені на педагогічне дослідження проблеми правової, економічної підготовки молоді в Північній Ірландії до сімейного життя; особливості сімейного виховання в Північній Ірландії; порівняння досвіду підготовки до усвідомленого батьківства в різних країнах, а також визначення шляхів використання позитивного

північноірландського досвіду з підготовки молодих сімей до усвідомленого батьківства в Україні.

Література

1. **Національна** доктрина розвитку освіти України в XXI столітті // Освіта України. – 2001. – 18 липня (№ 29). – С. 4 – 6.
2. **Maxwell I.** Researching Down Ancestors – A practical guide for the family and local historian / Ian Maxwell. – Belfast: Ulster Historical Foundation, 2004. – 296 p.
3. **Clark A.** The Research Strategy: A Work in Progress / Alex Clark. – Belfast, 2003. – 95 p.
4. **NIPPA** the early years organization. – Belfast, 2008. – 59 p.

Bunina L.N.

Forming skills of pedagogical culture with young families by means of social-pedagogical support in Northern Ireland

The article summarizes theoretical and practical experience of Northern Ireland, which touches upon the problem of pedagogical culture and skills forming conscious parenthood, experience of service-department support of parents. The conditions of positive child development are created by parents who are the first and most important educators in child's life. So, state politics, special programs and courses in Northern Ireland are aimed to support and educate parents in communities to provide harmonious child development.

Key words: pedagogical culture, social-pedagogical support, young family, social-pedagogical programs.

Відомості про автора

Буніна Лариса Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики мовлення Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Автор понад 25 публікацій. Основні наукові інтереси зосереджені навколо проблематики соціально-педагогічних аспектів культури і комунікації.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2012 р.

Прийнято до друку 24.02.2012 р.